

Inhoud

Quindici	9
Levend snot	34
Ochtendlicht	49
Retour Palermo	72
De slang	91
Santa Rosalia	113
Vissen	135
Het beeld	161

Quindici

Wang tegen wang, de mijne tegen die van de non, zeker al een kwartier. Onze mondhoecken bevonden zich op een centimeter van elkaar, minder nog, doordat ik de zijkant van mijn gezicht waar dat maar kon in volkomen symmetrie tegen de hare probeerde te duwen. Mijn kin tegen die van haar, dan het volle oppervlak van onze wangen, daarboven mijn rechterslaap tegen haar stugge witte hoofdkapje. Om nog dichter bij haar te komen had ik mijn vette lange haar achter mijn oor gehaakt. Ik stelde me voor dat ik bij het knippen met mijn wimpers die van haar, op haar gesloten oogleden, steeds raakte en liet meebewegen. Dat ik haar zo bijna onmerkbaar kriebelde en dat de snelle trekjes die haar neus en bovenlip maakten door deze ragfijne strelinkjes werden veroorzaakt. Al meerdere keren had ik mijn tong naar buiten laten komen en snel langs haar iets openhangende mond laten glijden. Op het glas van het coupéraam dat ons scheidde, was op die plek in de condens van mijn adem een vettige streep te zien.

Zittend op mijn rugzak, platgelegd in het gangetje van de

nachttrein, kon ik mijn gezicht exact op dezelfde hoogte brengen als dat van de non, die in diepe slaap was weggezakt tegen het raampje dat naast de schuifdeur haar coupé afsloot. Waarschijnlijk om mij, na onze eerdere uitwisseling van sympathiebetuigingen, niet onbeleefd van zich te scheiden, en om mij zicht te geven op de tegen haar schouder slapende Ingrid, had ze het gordijntje dat zich naast haar bevond niet dichtgetrokken, wat haar toch een aangener hoofdsteun zou hebben gegeven.

En zo kon ik mij, aan de andere kant van het glas, overgeven aan een van de vele koortsige hersenkronkels die me door slaapgebrek, vermoeidheid en hitte in dit laatste deel van onze reis steeds vaker kwamen bezoeken. In de plotse linge zekerheid dat de bedorven atmosfeer in het gangetje aan mij te wijten was, had ik zeker een uur angstvallig mijn adem onderzocht in mijn zweetende handpalm, waarbij elke controle zowel een bevestiging als een weerlegging opleverde. Daarvóór had ik een lange tijd met woest kloppend hart zitten loeren naar de knieën en voeten van de mannen op de bank tegenover Ingrid. Ik was ervan overtuigd dat geen van hen écht zo diep in slaap was als hij wilde doen voorkomen, dat ze allemaal doende waren door draaiende en onderuitzakkende manoeuvres vleselijk contact te krijgen met haar benen. Verder was mij door mijn invalide brein opgedragen een verboden intiem moment te hebben met de non, een blik te werpen onder haar zware rokken, haar borsten vol in mijn handen te nemen, haar met overgave op de mond te zoenen. Juist nu, met al die tientallen slapende of halfslapende lichamen om ons heen. Het was ten slotte uitgedraaid op deze aanranding achter glas, waarvan maar één partij zich bewust was geweest. Ik trok mijn hoofd weg van het raampje en draaide me weer om, met de gewaarwording dat mijn

wang nog zichtbaar plat was en pas na een paar seconden weer zijn normale vorm aannam.

We hadden de non in de avond vóór deze nacht leren kennen. Geen van beiden hadden we ooit een non van dichtbij gezien. Nonnen bestaan niet in Amsterdam. Toen ze plotse-ling in het gangetje van de trein verscheen, met haar dikke habijt, strak gesteven kapje en haar daarmee uit de toon val-lende jonge en vrolijke gezicht, durfden we na een eerste ge-schrokken blik niet meer goed naar haar te kijken. Zoals je krampachtig niet kijkt naar een lilliputter of naar iemand met een wijnvlek in het gezicht. Ze ging op weg naar het wc-tje en moest zich een weg banen langs de lichamen en de veelvormige bagage waarmee het gangetje was volgestouwd. In het voorbijgaan bekeek ze ons met vertedering en nieuwsgierigheid. Een jong, ongetwijfeld Duits stelletje zag ze, on-gemakkelijk hangend op hun rugzak, kinderen nog bijna, al-lebei met piekend lang blond haar (bij het meisje, dat ondanks alles haar sprekende, naïeve schoonheid had be-houden, bijna lichtgevend wit), door vermoeidheid van het reizen zonder zitplaats nog bleker van huid dan ze altijd al waren, vervuild en bezweet, lijdende ogen, duidelijk aan het eind van hun krachten. Toen ze terugkwam had ze kennelijk over ons nagedacht. Ze sprak de dikke moeder aan die met haar gezin – de twee kinderen en echtgenoot lagen te slapen op hun bagage van kartonnen dozen en met touw bijeenge-houden koffers – ook de nacht moest doorbrengen in het gangetje. De vrouw, die er eerder die avond op had gestaan dat we meeaten van de uitgebreide maaltijd die ze haar gezin in deze omstandigheden had weten te serveren, keek ont-roerd van medelijden in onze richting en begon met rauwe, harde stem tegen de non te spreken. Eerder al, toen ze ons had aangespoord toe te tasten, was me opgevallen dat de

agressieve bitsheid van haar stem en ook het dreunende volume geen enkel verband hield met de inhoud van haar voor ons onverstaanbare maar moeiteloos te interpreteren vriendelijke woorden. Al voor ze was uitgesproken kwam de non op ons toe, streek Ingrid over het haar en schudde medelevend haar hoofd. Ze ging voor ons staan en tikte op haar borst.

‘Concetta!’

Toen ze daarna lachend en vragend naar Ingrid wees, begrepen we dat dat haar naam was en stelden we haar blozend en moeizaam glimlachend op de hoogte van de onze. Ze knikte met enthousiast herkende blik, maar het was duidelijk dat ze het al bij voorbaat opgaf greep te krijgen op zulke exotische klanken. Omdat er verder geen mondelinge communicatie mogelijk bleek, pakte ze Ingrid bij haar arm en gebaarde ons met haar mee te gaan. In haar coupé, waar alle plaatsen bezet waren, hoefde ze maar een paar meewarig klinkende woorden tot haar reisgenoten te richten om die zo te laten inschikken dat er naast haar voor Ingrid een vrij stukje bank ontstond. Mij maande ze in het gangetje voor het raam te gaan zitten. Ze keek me geruststellend in de ogen en liet haar wijsvinger voor haar gezicht snelle horizontale rondjes draaien: jij mag later uitrusten.

Achter het raam tegenover mij kwam zo nu en dan een felverlicht stationnetje voorbij, waar we meedogenloos in volle vaart langs gierden. Daarna keek ik in een glanzende spiegeling steeds weer aan tegen mijn eigen gepijnigde hoofd met sliertige hardos, het gangetje en de coupés erachter.

De gezinsvader draaide zich op zijn koffers kreunend om, waardoor de arm met zijn horloge zichtbaar werd: kwart over vier. Op de drie uur overstaptijd op het station van Ro-

me na, zaten we nu dus meer dan vijfendertig uur achter elkaar opgesloten in een trein.

Op het Centraal Station in Amsterdam, waar we eerder die week bij een loket onze kaartjes hadden gekocht ('Tweemaal retour Palermo...'), konden we ons opgetogen nestelen in een geheel lege coupé. Kijk eens, dit knusse kamertje nemen we helemaal alleen voor ons, nou zo houden we het wel uit tot aan Sicilië! We hadden het ons breeduit gemakkelijk gemaakt en kleding en etenswaren op de vrije stoelen gelegd om langskomende reizigers die nog een plaats zochten te ontmoedigen. Nooit eerder hadden we zo'n trein gezien, met lange wandelgangen langs afsluitbare coupés, laat staan erin gereisd. We ontdekten dat we onze deur aan de binnenkant zelfs op slot konden doen, dat er gordijnen waren om van de coupé een intiem slaaphokje te maken. We klaptten alle armleuningen omhoog en probeerden tevreden het ligcomfort van de twee banken. Ook toen de trein zich in beweging zette, hadden we de coupé nog voor onszelf. Ik trok een blikje bier open, Ingrid kraakte met chips, schoenen uit, voeten op elkaars bank. Nu eerst maar eens naar Rome.

Twintig minuten later reden we station Utrecht binnen waar we buiten onze verwachting tot stilstand kwamen. Vanuit het gangetje zagen we dat het perron afgeladen stond met zwaarbepakte reizigers, die druk roepend en wijzend de wagons begonnen af te speuren. Binnen een paar minuten puilden de onze uit van luidruchtige mensen met hun bagage en stonden wij met onze rugzakken in het gangetje. Ongelovig staarden we naar een houdertje op het coupéraam waarin acht strookjes papier zaten met reserveringen tot Rome.

Zo waren onze dagen en nachten zonder normale zit-

plaats begonnen. We hadden het moeten doen met de iele uitklapbare stoeltjes in het gangetje, maar meestal zaten we op onze rugzak, zodat we elkaar konden vasthouden en tegen elkaar aan konden hangen. In Frankfurt was de trein midden in de nacht zo verstikkend volgestroomd met vooral sjofele, lawaaiige Zuid-Italiaanse gezinnen met hun etenswaren en bagage van dozen en oude koffers, dat we half huilend onze toevlucht hadden gezocht tot een van de wc'tjes, waar we tot de ochtend bleven – met onderbrekingen als iemand hoge nood had –, in de nattigheid en de stank op onze rugzak hangend of zittend op de pot.

Zwoegend onder het gewicht van onze bagage hadden we in Rome een paar uur in de hete, verblindende chaos van station Termini gedood, gevolgd door honderden schaamtelos nieuwsgierige, indringende ogen. Meerdere keren werden we aangesproken door groepjes uitgelaten jongens die naar Ingrid keken en even grijnzend en elkaar duwend achter ons aan kwamen (*'Doitsjj...?'*), waarna we snel doorliepen uit angst bestolen of verkracht te worden. Toen we achter de woelende mensenmassa op het perron de trein naar Palermo hadden gevonden, werd duidelijk dat de hoop op een wat comfortabeler tweede deel van onze reis ijdel was geweest.

Ook de moeder van het gezin naast mij in het gangetje was nu in slaap geraakt. Ze had geen controle meer over haar korte dikke lijf dat op het smalle klapstoeltje naar alle kanten werd geschokt. Steeds gleed ze bijna naar de vloer, maar wist zich dan zonder wakker te worden weer rechtop te hijsen. Haar rok was opgeschoven en had trillende witte dijkwabben ontbloot.

Toen ik mijn blik op het spiegelende raam vóór mij richt-

te, schrok ik op. Ik probeerde mijn ogen helder te krijgen door ze kort stijf dicht te knijpen en weer te openen. De beelden die tot nu toe door de gunstige werking van het kunstlicht duidelijk in de ruit waren afgetekend – de coupé met slapende hoofden achter mij, een deel van de coupés links en rechts daarvan, het gangetje met mijzelf en het slapende gezin onder het lange, overvolle bagagerek – leken nu vale schimmen tussen ontelbaar vele andere vale schimmen. Een niet goed afgestemde tv met meerdere kanalen door elkaar heen. Het was daar in die spiegeling plotseling stampvol geworden. Alles in de trein om mij heen leek zich daarbuiten niet verdubbeld, maar minstens verviervoudigd te hebben. Een paar keer keek ik schichtig heen en weer tussen de werkelijkheid in onze wagon en de warwinkel achter het raam. Steeds zag ik weer een nieuwe rug, een niet te plaatsen hoofd, een onbekende koffer. Totdat ik, me verbazend over hoe lang deze zinsbegoocheling had weten stand te houden, tot het besef kwam dat vlak naast de onze een andere, net zo afgeladen trein was komen rijden, die zich voortbewoog met exact dezelfde snelheid. En toen ik me omdraaide zag ik, achter de coupé van de non en Ingrid, dat ik daaroverheen nog de reflectie had gezien van een derde trein vol hangende slaaplichamen, die aan onze andere zijde net zo synchroon met ons optrok.

Ik probeerde te volgen wanneer de twee buurtreinen op andere sporen terecht zouden komen en huns weegs zouden gaan, maar dit gebeurde niet. In strakke formatie bleven we naast elkaar voortrijden, wagon aan wagon, venster aan venster, zonder dat de positie van de ene trein ten opzichte van de andere ook maar een centimeter verschoof. Van het nachtelijke landschap en de lichten van stations en huizen was niets meer te zien, ook niet als ik mijn ogen inspande en door

de andere treinen heen probeerde te turen. Dat we reden was alleen nog maar te voelen. Aan het veranderde geluid van onze trein en een steeds zwaarder wordende trek naar achteren in mijn lichaam merkte ik dat we aan het afremmen waren. Om mij heen, en in de trein naast ons, zag ik dat steeds meer mensen door diezelfde sensaties wakker werden. Verwongen gezichten werden met een grimas strakgetrokken, pijnlijke ruggen gestrekt, beslagen tongen schoongekauwd. Met een gezamenlijk snerpend gegier kwamen de drie treinen precies tegelijk tot stilstand.

Een paar seconden zweeg alles, daarna bloeide overal beweging op en werd er naar elkaar gebaard en geroepen. Er ging iets gebeuren, men bereidde zich voor op activiteit. Dat dacht ik tenminste te begrijpen uit de opeens verwachtingsvolle gezichten en doelgerichte motoriek van de Italianen. In de coupé achter mij werden schoenen aangetrokken, ceintuurs dichtgegespt. Ingrid was rechtop gaan staan. Stijf van de slaap en met ogen die niet open wilden keek ze vragend naar de non. Ze wees naar de grond. 'Palermo...?' zag ik uit haar mond komen.

De non schudde lachend haar hoofd, draaide zich om en trok de deur van de coupé open. Ze leidde Ingrid aan haar arm naar buiten. Zodra we naast elkaar voor haar stonden, begon ze luid en met veel nadruk te spreken. Ze probeerde ons iets uit te leggen, dat werd wel duidelijk uit de werveling van beeldende gebaren die haar habijt deden wapperen en waarvan wij er maar één konden duiden: het tikken met haar wijsvinger op de plek waar een horloge had kunnen zitten. Kennelijk was de tijd een belangrijk element in haar betoog. 'Capito?' vroeg ze, heftig knikkend en ons na elke paar zinnen hoopvol aankijkend. Bij zoveel geestdriftige goede wil durfden we ons volslagen onbegrip niet openlijk te bekennen.

Langzaam en voorzichtig knikten we terug.

Ondertussen had zich om ons heen een halve kring van medereizigers gevormd, die steeds vaker met lange, verontwaardigd klinkende uithalen ('*Mannóóó...!*') de non onderbraken en haar uitleg probeerden over te nemen. Om de aandacht naar zich toe te trekken tikten die omstanders mij voortdurend aan – bij Ingrid gebeurde dit niet. Uit alle richtingen zochten handen contact met mijn armen, borst en rug, waarna ik probeerde een persoon aan te kijken die het woord tot ons wilde richten. Maar zodra ik een gezicht in beeld had, voelde ik opnieuw ongeduldige vingers prikken en moest ik mij omdraaien. Steeds verwarder schokte ik heen en weer tussen de opgewonden Italianen, die elkaar in hun hulpvaardigheid begonnen te overschreeuwen. Niemand kreeg de kans meer dan twee zinnen uit te spreken voor hij luidkeels en met veel armgezwaai werd onderbroken door anderen die het beter wisten of ervan overtuigd waren wél met ons te kunnen communiceren. Toen ik het punt had bereikt dat ik me – ondankbaar of niet – uit hun midden wilde losrukken, verloor iedereen heel even zijn evenwicht doordat de trein zich met een schok weer in beweging zette.

Het groepje viel uiteen. Sommigen gingen terug naar hun plaats, anderen stelden zich, met niet meer dan een pakje sigaretten als bagage, achter de klapdeur op naar de tussenruimte waar zich de deuren naar buiten bevonden. Met een uitnodigend gezicht wenkten ze ons hen te volgen. Toen ik over hen heen keek, zag ik dat de ruimte bij de buitendeuren inmiddels stampvol gepakt was met andere wachtenden, eveneens zonder hun koffers of dozen. De trein naast ons stond nog steeds stil. Stapvoets trokken we erlangs, schokkend en onder een continu schel geknerp van de wielen op de rails.